

mechanikus határozottsággal állapítható meg, — a felmondási időtartam pedig az esetek különféleségéhez képest másként alakul, és a törvény által megszabott felmondási idő más ügyletfajta számára automatikusan nehezen is terjeszthető ki — (és ha ily készség volna, ugyan melyik törvényi felmondási idő volna kiterjesztendő általános szabályul?) A kúria döntése új lehetőségeket nyit meg abban az irányban, hogy az egyes szerződésekre esetleg szerződéstípusra annak tárgyi tartalmához igazodó felmondási időszabályok termelődjenek ki. A döntés haladást és tisztázást jelentő érdeme: a huzamos-szerződés-megszüntetésére kötelező felmondás megteremtése. A bírói gyakorlat jogfejlesztésének ezt az értékes termékét csak örömmel lehet üdvözölni.

B. S.

Részvényösszevonás, szavazati és megtámadási jog.

A Kereskedelmi Törvény a *hányadrészvények* lehetőségét említi (147., 157., 158., 160. §-ok), de nem szabályozza közelebbről a hányadrészvényeket. A Magyar Nemzeti Bank létesítéséről és szabadalmáról szóló 1924: V. t.-c.-be inkorporált alapszabályok is szólnak a bank részvényeinek negyedrésztvényekre osztásáról (7. c.) és szabályozzák is a hányadrészvényesnek részvételét a közgyűlésen (16. c.), amelyen csak 25 részvény jogosít egy szavazatra (14. c.).

Hányadrészvény nemcsak eredeti kibocsátásával, vagy utólagos széttagolással, hanem úgy is keletkezhetik, hogy utóbb több részvény összevonásából áll elő új részvény s így kerül a régi részvény tulajdonosa a hányadrészvényes helyzetébe.

Ilyen a helyzet, ha az alaptőkének leszállításánál (K. T. 209. §.) részvényösszevonást alkalmaznak oly módon, hogy leszállított névértékű több részvényből lesz a régi részvény névértékének megfelelő új részvény.

A névérték leszállításával kapcsolatos részvényösszevonást alkalmazta különösen a mérlegvalódiság helyreállításáról törvényi felhatalmazás alapján kibocsátott 7000/1925. P. M. rendelet. E rendelet 7. §-a kívánja s engedi meg ezt az összevonást, amelyből a 11. §. szerint hányadrészvények kibocsátása következhetik s ily hányadrészvények keletkezhetnek a rendelet 17. és 25. §-aiban szabályozott alaptőkeleszállítás eseteiben is.

A rendelet 11. §-a szabályozza a hányadrészvényesek jogállását is. E szakasz szerint: „az új részvények névértékének megfelelő össznévértékű hányadrészvények együttvéve biztosítják a részvénynek kapcsolatos jogokat, amelyeket a hányadrészvénytulajdonosok csak közös képviselő útján gyakorolhat-

nak. A hányadrészcvény önmagában csak a vagyoni jogok (osztalék, vagyónrészesedés) gyakorlására jogosít. A közgyűlési határozat megtámadásának a jogát is csak közösen gyakorolhatják (Kuncz: Aránymérleg, 65.) a hányadrészcvényesek.

Akár az eredeti kibocsátás (első alapszabályok) folytán vannak hányadrészcvényesek, akár az alaptőkének leszállítása folytán utólag keletkeznek, az egyes részcvényes hozzájárulása a hányadrészcvények alkotásához s evvel a részcvényeseknek, ha nem is vagyoni, de igazgatási (szavazati, megtámadási) jogai korlátozásához szóba nem jöhet. Az első esetben a részcvényes már a hányadrészcvényt vette át, vagy esetleg maga kérte a részcvény felosztását. A második esetben pedig a részcvénytőkeleszállítás gazdasági kényszeréből folyik a jogi korlátozás megengedése. Ilyen esetre mondja a K.: „A 10 P névértékről 5 P névértékre leszállított régi részcvények 10 darabjának egy 50 P névértékű részcvényre összevonása nem sért törvényes rendelkezést, mert az a körülmény, hogy a hányadrészcvényesek bizonyos szempontból jogaik gyakorlása tekintetében együttes eljárásra vannak utalva, nem jelenti részcvényesi jogaik lényeges csorbitását.” (1932. dec. 14. P. IV. 815/1935. Hj. Dt. XXVI. 32.)

Lényegesen különböző az előzőktől az az eset, amelyben nem a tervezetszerűen történt kibocsátásból s nem az alaptőkének leszállításából keletkeznek hányadrészcvények, hanem egyszerűen a közgyűlés határozza el a részcvények összevonását. Így a K. 1937. ápr. 28-án kelt P. IV. 1241/1937. sz. ítéletéből vett tényállás szerint: „az alperes részcvénytársaságnak 1930. okt. 23-án tartott rendes közgyűlése az alapszabályok megfelelő módosításával elhatározta, hogy részcvényeit 30.000 darabról 3000 darabra vonja össze akként, hogy 10 darab egyenként 10 P névértékű részcvény egy drb 100 P névértékű részcvényre cseréltessek át.”

A hányadrészcvényesnek az 1933. évben tartott közgyűlés mérlegmegállapító határozatát megtámadó keresetével szemben a K. ebben az ítéletében elfogadta a részcvénytársaságnak azt a védekezését, hogy a hányadrészcvényes a K. T. 174. §. szerint gyakorolható megtámadásra nem jogosult, mert az 1930. évi közgyűlésnek meg nem támadott határozata alapján az összevonás kimondása s a megfelelő alapszabálymódosítás joghatályos s a K. T. 147., 163. és 164. §-ainak helyes értelme szerint a „hányadrészcvényes önmagában csupán a társasági vagyónban való részesedésre vonatkozó jogokat érvényesítheti, a részcvény tulajdonával járó egyéb társasági jog gyakorlását azonban az új részcvények névértékének megfelelő össznévértékű részcvények együttevét biztosítják”.

Helyes az az álláspont, hogy a közgyűlési határozattal módosított alapszabályok, ha a törvény abszolút tilalmába nem üt-

köznek, irányadók mindaddig, míg megtámadás folytán a bíróság a módosító határozatot meg nem semmisítette. A határozat törvényteleniségére ugyanis a részvényes, ha nem a törvény abszolút tilalmába ütköző, nem hivatkozhatik incidentaliter, hanem csupán a K. T. 174. §-ának megfelelő megtámadási keresettel léphet fel ellene, érvénytelenítheti, ha e kereset feltételei részére fennforognak. Minthogy a szavazati jog a részvényesek hozzájárulásával korlátozható és ily hozzájárulással a megtámadási jog korlátozásával járó részvény összehívásnak is helye van, az ilyen határozat nem ütközik a törvény abszolút tilalmába. A részvényes ezért maga is a határozathoz járultnak tekintendő, amíg keresettel nem támadta meg a határozatot.

Érdekes ezzel szemben az a kérdés, vajjon megtámadás esetében a határozat érvényességének kérdésében mi volna a helyes döntés.

A minden egyes részvényhez fűződő alapszabályszerű szavazati jog a részvényesnek egyéni joga. Ilyen a megtámadási jog is. Ha megengedett volna az ily részvényösszehívás a szavazati és megtámadási jog megóvása nélkül, a részvénybirtokosok egy része minden kényszerítő ok nélkül elvesztené szavazati és megtámadási jogát. A többség így egyszerű határozatával megfoszthatná jelentékeny mértékben a részvényesek egy részét igazgatási jogaiktól, vagy legallább korlátozhatná bennük. Általában pedig egyéni jogaitól a részvényes, hozzájárulása nélkül, meg nem fosztható.

A K. (5423/1925. Hj. T. VIII. 27.) szerint ugyan: „a közgyűlés autonom jogkörébe tartozik a részvényesek szavazati joga terjedelmének az alapszabályok keretében való megállapítása” és Nagy Ferenc szerint is (A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, I. 81. §.): „közvetve az egyéni jogok is az összesség rendelkezése alatt állanak, amennyiben ugyanis az ezen jogokat meghatározó alapszabályok az összesség által állapíttatnak meg s ennél fogva később az összesség által módosíthatók”.

De ezek tartalmuk szerint is csak a szavazati jogra vonatkoznak s nem a megtámadási jogra, amely a törvény (174. §.) szerint minden egyes részvényt megillet és így is szemben áll ezekkel az egyéni jogok védelmének a részvényjogban állandóan s mindig erőteljesebben hangsúlyozott elve.

„Es ist unzweifelhaft unzulässig“ — írja Staub (§. 273. A. 18.) — „derartige Sonderrechte z. B. das Stimmrecht jedes Aktionärs durch allgemeine Anordnung, also durch Satzungsbestimmungen und Satzungsänderungen zu beseitigen. Ein solcher Beschluß wäre unheilbar nichtig.”

És az e sorokban felvetett kérdésről is következetesen így nyilatkozik: „§. 290. behandelt nur die Zusammenlegung von Aktien infolge einer Herabsetzung des Grundkapitals. Möglich

ist auch eine Zusammenlegung ohne eine solche. Wenn z. B. ein Aktionär zwei Aktien zu je 500 M. hat, so können diese in Wege den Satzungsänderung in eine über 1000 M. zusammengelegt werden; jedoch nur mit seiner Einwilligung, da es ein Zwangsverfahren, wie es §. 290. für den Fall der Kapitalherabsetzung vorschreibt, nicht gibt.“

Ez az álláspont kétségtelenül helyes is, ezért a közgyűlési határozatot kellő megtámadás esetében a bíróságnak megsemmisíteni kellene.

Hogy a részvényes szavazati és megtámadási jogának ez a védelme mennyire indokolt, bizonyítja az is, hogy még a 7000/1925. P. M. rendelettel szabályozott esetekben is szükségesnek mutatkozott utóbb a hányadrészvények létesítésével járó jogfosztás korlátozása. Az 1928. dec. 22-én kelt 7768/1928. P. M. rendelet *authentica interpretatio*-ja szerint ugyanis az első rendelet „nem kívánta lehetővé tenni azt, hogy az átértékelés szám-szerű műveletének segítségével olyan részvényes is elveszítse részvénytársasági tagsági jogait, akinek a tökérdelkeltsgén felül egyéb komoly és jogos érdeke is van részvénytársasági tagságának megmaradásában.“ Ezért, így intézkedik a rendelet, ily érdekeknek és annak a kimutatása esetében, hogy az új részvényhez szükséges hányadrészvényt tőle független okokból nem tudja a hányadrészvényes megszerezni, a cégbíróság kimondhatja, hogy a hányadrészvény „külön fajú részvény“, amelynek alapján a hányadrészvényest, legalább egy szavazat megilleti. És a K. 1930. jan. 28-án kelt P. VI. 4911/1929. sz. ítélete szerint az ily hányadrészvényes a K. T. 174. §-ából folyó megtámadási jogot is gyakorolhatja. t. t.

A Közigazgatási Bíróság pénzügyi osztályának újabb Döntvényei.

(1937. évi 3. füzet 283—295. sz. J. E. megállapodások.)

A m. kir. Közigazgatási Bíróság jogegységi és elvi jelentőségű határozatainak ez évi harmadik füzetében*) az adó és illetékjog széles skáláját fogja át. A házadó, a jövedelemadó, a törvénykezési illeték, a közadókezelés, az illetékegyenérték, egyes ügyletfajok illetéke s a büntető illeték területéről találunk jelentős határozatokat. Közös jellemzőjük a pusztán fiskális szemponton felülemelkedő igazságra való törekvés, az ügylet alapjául szolgáló tényállás részletekbe menő mérlegelése és az idegen jog-

*) Az ezévi 1. és 2. sz. füzetben foglalt határozatok megbeszélését l. Polgári Jog ez évi 4. és 6. számaiban.